

Kritische vragen

Meerdere malen heb ik te horen gekregen dat oudere mensen ooit van de catechisatie waren verwijderd. Het ging dan niet om onhandelbare raddraaiers die niet te handhaven waren, maar om kinderen die vragen stelden waarop de catecheet geen antwoord had. Misschien voelde die zich in zijn hemd staan of aangetast in zijn gezag. Maar wellicht werd het ook onfatsoenlijk of oneerbiedig gevonden als er kritische vragen bij het geloof werden gesteld. En kon het mogelijk onrust geven bij de andere kinderen, die minder ver keken dan hun neus lang was. Hoe kan de schepping, als de aarde al miljoenen jaren oud is? Hoe kan het ezeltje van Bileam spreken, als het dier geen stembanden heeft? Hoe kan God bestaan, met alle oorlogen in de wereld? Moeilijk vragen genoeg.

Het is misschien een zwaktebod om bijdehante kinderen weg te sturen, maar het zegt ook iets over de tijd en de soort theologie die heerste. Een theologie waar twijfel niet op prijs werd gesteld, want bij twijfel komt de waarheid onder druk te staan. En ging het in de kerk niet om het getuigen van de waarheid? Dan moest daar niet te veel aan getwijfeld kunnen worden. De kerkelijke leer moest daarom als een paal boven water staan.

In de zomer hebben we in de diensten stil gestaan bij de kerkelijke leer. Althans bij de verwoording ervan in de belijdenisgeschriften. Heel opvallend is het verschil in de oud-kerkelijke credo's en de protestantse confessies.

De eersten (Apostolicum, Nicea en Athanasius) zijn korte geschriften die eigenlijk alleen het idee van de Drieëenheid verwoorden. Wat er verder uit volgt is een zaak van de kerk: priesters, bisschoppen en uiteindelijk de paus leggen wel uit hoe het zit en wat je moet geloven. En werden daarin vertrouwd. Dat verandert met de reformatie als het gezag van de geestelijkheid wordt ondermijnd. Dan moet de kerkelijke leer veel gedetailleerder worden uiteengezet, en aanvaard. De bedoeling is dat iedere gelovige zelf beslist en niet meer afhankelijk is van de geestelijkheid. Een duidelijk geval van emancipatie van de 'gewone man.'

Hiermee werd overeenstemming de basis van geloven. Iedereen moest het over de kernwaarheden eens zijn. Iedereen moest de inhoud van de belijdenisgeschriften in principe onderschrijven. Anders kon er flink heibel komen. Want als er meningsverschil was, dan was het de vraag wie er gelijk had. En dan kunnen de gemoederen hoog oplopen. De emoties bij de Afscheiding of Doleantie kent niemand meer uit eigen ervaring, maar die rond de Vrijmaking uit 1944, of bij de afsplitsing van de Hersteld Hervormden in 2004, zeker wel. Ook na lange tijd kan de pijn daarvan nog steeds worden gevoeld. Het is in deze manier van denken dat twijfel bedreigend was, en dat lastige vragen van catechisanten onwenselijk waren.

De eenheid van geloven is eeuwenlang de basis van de kerk geweest. Toch moet het de vraag zijn of het theologisch een goed idee is. Het gaat er immers van uit dat de kerk de waarheid tot zijn beschikking heeft, en dat de belijdenisgeschriften daarvan een juiste beschrijving zijn. Maar dan is de kerkelijke leer gestold. En hebben we God dan nog nodig; als we het zelf allemaal al weten? De nadruk op de waarheid van de belijdenisgeschriften onderstreept ons eigen gelijk. En dat is niet zomaar per se ook het gelijk van God. Als we in de theologie over waarheid spreken, dan is dat in de eerste plaats de waarheid van God; niet die van ons. Als we op dat spoor zitten, dan is twijfel ineens een vele minder groot probleem. Sterker nog: dan kunnen meningsverschillen ons tot nadenken brengen, en kunnen we overwegen of niet wij, maar de ander misschien meer gelijk heeft. Ooit was de angst dat je dan je geloof zou kunnen verliezen. Uit ervaring kan ik spreken dat je zo het geloof ook weer terug kan krijgen. De getuigenis van anderen heeft voor mij het geloof weer veel sterker relevant gemaakt dan ik eerder wel eens had gedacht.

Ik denk dat de kerk inmiddels steeds meer en beter in de gaten heeft dat openheid naar elkaars verhalen en getuigenissen tot zegen kan strekken. Dat het geen gevaar is, maar dat je elkaar iets te zeggen kunt hebben. Niet altijd iets waar je meteen aan moet geloven overigens. Sommige inzichten kunnen niet

overtuigend zijn, of nog niet. Maar als het geloofsgesprek belangrijk is, zijn verschillen van mening geen breekpunten. In de gemeente is er gelukkig dikwijls bereidheid gekomen zo naar elkaar te kuisteren.

De (academische) theologie loopt in dit opzicht misschien wat op de kerkelijke feiten achter; daar kunnen discussies woeden waar de gemeente geen belangstelling meer voor heeft. Als de theologie reflectie op de kerkelijke praktijk is, dan is dat niet zo gek. Dan volgt de theorie immers de praktijk. En doordenkt deze, scherpert het aan, en geeft het plaats. Dat gebeurt ook in dit opzicht. De Nederlandse theoloog Stefan Paas legt de nadruk dan ook niet op het afgrenzen van de kerk, maar op de kern van geloven waarbij de randen gerust wat vaag kunnen blijven. Op 27 maart van het komend jaar komt in Utrecht Ulrich Schmiedel spreken, een denker die zich nadrukkelijk met deze theologie van tegenspraak bezig houdt. Ongetwijfeld de moeite waard; en een blik op de toekomst. Ondergetekende gaat er zeker heen, belangstellenden zijn van harte welkom mee te gaan.

De Vrijzinnige Lezing wordt gehouden op vrijdag 27 maart en begint om 20.00 uur in de Geertekerk.

Wouter Slob

Kerkdiensten

Vieringen 'De Groene Stad'

Ontmoetingskerk

Zaterdag 4 oktober: avond met samenzangkoor
Zondag 5 oktober: familieviering met kinderkoor

Studentenkerk: zondag 5 oktober 11 uur
Viering, gesprek en proeverij

Stevenskerk: zaterdag 4 oktober 16 uur: vesper
Zondag 5 oktober 10 uur: 'Oogst die gedeeld wil worden'

www.heeldeaardenijmegen2025.com

Zondag 5 oktober

Ontmoetingskerk	09.30 uur	ds. Wouter Slob (HA)
Stevenskerk	10.00 uur	ds. Ekkehard Muth
Ev. Lutherse Gem.	10.00 uur	ds. Th. Van Willigenburg
Studentenkerk	11.00 uur	pastor Nicole Schuber

Collecte voor: 1. Stichting Bondeko (Oeganda)
2. PGN

Zondag 12 oktober

Maranathakerk	09.30 uur	ds. Wouter Slob
Stevenskerk	10.00 uur	ds. Ekkehard Muth

Collecte voor: 1. Werelddiaconaat
2. PGN

Zondag 19 oktober

Bartholomeüskerk	10.00 uur	ds. Bauk Zondag
Ev. Lutherse Gem.	10.00 uur	mw. W. Warner
Studentenkerk	11.00 uur	pastor Jolinde Lucas

Dienst met veel kinderen

Stevenskerk	10.00 uur	Ds Wouter Slob
-------------	-----------	----------------

Zondag 26 oktober

Maranathakerk	09.30 uur	pastor Marije Klijsma
Stevenskerk	10.00 uur	ds Richart Huijzer / Daan Savert

Collecte voor: 1. Buiten de boot
2. Nederlands Bijbelgenootschap

Vrijdag 31 oktober

Hervormingsdag

19.30 uur in de Lutherse Kerk

Ds. Wouter Slob + Ds. Marieke Fernhout

Zondag 2 november

Ontmoetingskerk	09.30 uur	ds. Paul Oosterhoff
Stevenskerk	10.00 uur	ds Anneke de Vries / ds Ekkehard Muth
Ev. Lutherse Gem.	10.00 uur	ds. W. Boon
Studentenkerk	11.00 uur	pastor Jolinde Lucas

Collecte voor: 1. Werelddiaconaat
2. PGN

Kerkdienst online (terug)kijken

U kunt de diensten van de Ontmoetingskerk en Maranathakerk via internet beluisteren of (terug)kijken:

www.pkn-nijmegen.nl/eredienst/kerkdiensten-online

Zondag 9 november

Maranathakerk	09.30 uur	wergroep Diaconie
Stevenskerk	10.00 uur	Trees Versteegen
Ev. Lutherse Gem.	10.00 uur	ds. Th. Van Willigenburg
Studentenkerk	11.00 uur	pastor Nicole Schubert

Collecte voor: 1. SchuldHulpMaatje
2. PGN

**Geef vandaag voor
de kerk van morgen**

Nostalgie

COLUMN

Een vleugje weemoed, vertedering, een traan kan ook, van verdriet maar ook van vreugde. Misschien moet je een beetje op leeftijd gekomen zijn om de gevoelens van nostalgie te kunnen beleven, want het eerste is: terugzien, terugzien op iets dat voorbij is. Voorbij is geen ramp, al kan het gaan over ervaringen die bepalend zijn geweest in je leven.

De liturgie van onze kerkdienst in Kampen, op 19 augustus in het kader van het kerkasiel, werd bepaald door favoriete liederen, die de deelnemers vooraf hadden opgegeven. Heb ik een favoriet? Te veel om op te noemen. Ik begon te graven in mijn geheugen: was er een lied bij met oude papieren?

Mijn vader was dominee, 's avonds moest hij snel na de maaltijd weer aan het werk. Het was dan ook een zeldzaamheid, dat hij zijn kinderen naar bed bracht. En daarom herinner ik me scherp hoe hij dat deed. "Ik ga slapen, ik ben moe" hoefde niet, hijzelf bad met ons, mijn broer en ik. En hij zong een psalm en wij mochten meezingen, vier of vijf jaar oud, "U alleen u loven wij."

Later bleef het niet bij die ene psalm. Mijn vader sloot het ontbijt af met het lezen van een psalm, die we daarna zongen, hij aan het harmonium, (ooit les gehad van Jan Zwart), mijn moeder kon voortreffelijk voorzingen, en zeven kinderen, een compleet koor(tje). Onvoorstelbaar bijna, maar toen we naar de middelbare school gingen, kwam het hele gezin aan de tafel voordat de eerste moest vertrekken. Die stapte om 7.10 uur op de fiets. Hij bij wijze van spreken met de jas al aan, de jongsten nog in de pyjama, en dan werd de psalm gelezen en gezongen.

Een vlaag van nostalgie overviel me. Een voorbijgevoerde wereld, ik kijk er op terug met puur nostalgische gevoelens, weemoed, vreugde ook: wat ben ik opgegroeid in een warm nest!

We leefden in een kerk met een sterk accent op dogmatische waarheden, de psalmen vormden in mijn leven een tegenwicht. Via de psalmen wist geloof het gemoed te bereiken.

Gelukkig kwamen er later de gezangen bij. Muziek weet te ontroeren.

Het kwam allemaal weer in mijn gedachten toen ik mijn favoriete lied ging zoeken voor de dienst van het kerkasiel. Psalm 75: 1 ging dat dus worden, "U alleen u loven wij", de psalm met de oudste papieren.

Daar voegde zich een latere herinnering aan toe. In het kader van mijn eerste sollicitatie als schoolmeester, jongen van twintig jaar, moest ik een proefles geven. Opgelucht bij de afronding daarvan wilde ik de klas verlaten, maar het hoofd van de school (zo heette een directeur toen nog) stopte me: wilt u nog even een lied zingen met de klas, U alleen u loven wij. Ik vermoed dat bij hem het wat lastige ritme de keuze bepaalde. Bleek geen probleem.

Eenmaal predikant heb ik jarenlang bij avondmaalsvieringen deze psalm als slotlied in de liturgie een plaats gegeven.

*"U alleen u loven wij
u loven wij, onze Heer
Want uw naam zo rijk van eer
is tot onze vreugd nabij.
Men vertelt in heel ons land
al de wonderen van uw hand."*

Klonk nu in Kampen.

Jan Waagmeester

Bijbelleesrooster

dinsdag	30 september	Psalm 127,1-5
woensdag	1 oktober	Habakuk 1,1-11
donderdag	2 oktober	Habakuk 1,12-2,4
vrijdag	3 oktober	Habakuk 2,5-20
zaterdag	4 oktober	Habakuk 3,1-19
zondag	5 oktober	Psalm 86
maandag	6 oktober	2 Timoteüs 1,1-10
dinsdag	7 oktober	2 Timoteüs 1,11-18
woensdag	8 oktober	2 Timoteüs 1,11-18
donderdag	9 oktober	Psalm 119,145-152
vrijdag	10 oktober	Psalm 119,153-160
zaterdag	11 oktober	Psalm 119,161-168
zondag	12 oktober	Psalm 119,169-176
maandag	13 oktober	Lucas 17,1-10
dinsdag	14 oktober	Lucas 17,11-19
woensdag	15 oktober	Lucas 17,20-37
donderdag	16 oktober	Lucas 18,1-8
vrijdag	17 oktober	Psalm 62
zaterdag	18 oktober	2 Timoteüs 2,14-26
zondag	19 oktober	2 Timoteüs 3,1-9
maandag	20 oktober	2 Timoteüs 3,10-4,8

dinsdag	21 oktober	2 Timoteüs 4,9-22
woensdag	22 oktober	Psalm 78,1-16
donderdag	23 oktober	Psalm 78,17-39
vrijdag	24 oktober	Psalm 78,40-55
zaterdag	25 oktober	Psalm 78,56-72
zondag	26 oktober	Lucas 18,9-17
maandag	27 oktober	Lucas 18,18-30
dinsdag	28 oktober	Lucas 18,31-43
woensdag	29 oktober	Handelingen 18,23-19,7
donderdag	30 oktober	Handelingen 19,8-22
vrijdag	31 oktober	Handelingen 19,23-40
zaterdag	1 november	Handelingen 20,1-12
zondag	2 november	Handelingen 20,13-24
maandag	3 november	Handelingen 20,25-38
dinsdag	4 november	Psalm 76
woensdag	5 november	Lucas 19,1-10
donderdag	6 november	Lucas 19,11-28
vrijdag	7 november	Handelingen 21,1-14
zaterdag	8 november	Handelingen 21,15-26
zondag	9 november	Handelingen 21,27-36
maandag	10 november	Handelingen 21,37-22,16

Blik op de Kerkenraad (68)

Nieuwe voorzitter

Na het zomerreces kwam de Kleine Kerkenraad weer bijeen op woensdagavond 20 augustus. Aan het begin van deze vergadering overhandigde aftredend voorzitter Barend de Gooyert de voorzittershamer aan de nieuwe voorzitter van de KR en KKR, Peter Verdoorn. Peter gaat met enthousiasme deze taak vervullen. Teruggetreden voorzitter De Gooyert zal de laatste twee jaar van zijn derde ambtstermijn als secundus (= plaatsvervanger) fungeren in de KR, KKR en het Moderamen. Hij zal vanuit die functie Peter Verdoorn nog een tijdje bijstaan bij het uitoefenen van de voorzitterstaak.

Ritueel bij afkondiging overlijden

Op de agenda stond de presentatie van de werkgroep Liturgie & Eredienst. Zoals bekend, is er in elke KKR-vergadering een wat uitgebreidere presentatie van een van de thematische werkgroepen. Aandachtspunten, lopende zaken en knelpunten krijgen dan alle ruimte om besproken te worden en – indien nodig – om tot gezamenlijke oplossingen te komen. Het belangrijkste punt was nu het bestaande verschil tussen Ontmoetingskerk en Maranathakerk in het afkondigingsritueel bij overleden gemeenteleden. In de Bartholomeüskerk bestaat geen 'vast' ritueel. Soms wordt dat verschil binnen de gemeente als ongemakkelijk ervaren. Wat moeten we hiermee? Afgesproken werd om geleidelijk toe te werken naar dezelfde procedure voor alle vierplekken, waarbij de verschillende elementen zoveel als mogelijk worden gecombineerd (zie bericht hierover in deze O&W).

Gaza, een diep ingrijpende kwestie

Vervolgens werd uitgebreid stilgestaan bij de afschuwelijke situatie in Gaza, wat onze gemeente diep raakt. We vinden dat erg moeilijk, vooral wegens de historische banden van de Protestantse Kerk met het volk van God. Dat disproportionele geweld, maar vooral het 'grote' zwijgen van de landelijke PKN hierover, houdt onze kerkgemeente heel sterk bezig. Wij als PGN willen niet zwijgen. Dit geweld moet stoppen. Daarom is er vanuit het Moderamen het initiatief genomen om de publiciteit te zoeken en een moreel beroep te doen op vooral onze landelijke kerk. Onze brief is zowel naar de Classis, als naar de Synode gestuurd (inhoud brief zie vorige editie van O&W). Ook de pers werd uitvoerig van onze actie in kennis gesteld. De KKR besloot verder om op 8 oktober een discussieavond te organiseren, met verschillende sprekers en waarbij de gemeente en andere belangstellenden de gelegenheid krijgen om hun stem te laten horen. Wij willen als kerkgemeente in Nijmegen niet aan de verkeerde kant van de geschiedenis komen te staan.

Met z'n allen kerk

De eerstkomende vergadering is die van de (grote) Kerkenraad op 20 september. In de volgende editie van O&W zal over wat dan behandeld is melding worden gemaakt. De KR/KKR hecht er zeer aan dat over de belangrijkste gespreksonderwerpen en eventuele besluiten de gemeente in kennis wordt gesteld. De gemeente wordt daarmee als het ware meegenomen in besluitvormingskwesties en dat verbreidt het draagvlak van KR-besluiten en beleidsrichtingen die worden ingeslagen. Wij zijn immers met z'n allen kerk.

Gerbrand Hoek, scriba PGN

Kerkelijke gebruiken bij overlijden

Vanuit de Kerkenraad kreeg de werkgroep Liturgie en Eredienst het verzoek om te komen met een voorstel betreffende de rituelen bij het overlijden van gemeenteleden, in onze 3 kerken.

Begin augustus heeft de werkgroep een voorstel geformuleerd. Dit voorstel is op 20 augustus 2025 overgenomen door de Kleine Kerkenraad.

Graag informeren we u over de rituelen die we gaan hanteren bij overlijden van gemeenteleden in zowel de Ontmoetingskerk, de Bartholomeuskerk en de Maranathakerk. Tevens informeren we u over de context van dit besluit.

Aanleiding tot herbezinning

- De vormgeving van de afkondiging is afhankelijk van in welke kerk de zondagsdienst wordt gehouden.
- Mensen uit de Maranathakerk missen het bijschrijven van de naam in het gedachtenisboek tijdens het zingen van een lied, ter herdenking aan de overledene, wanneer de afkondiging van overlijden vanwege de roosterplanning in de Ontmoetingskerk plaatsvindt.
- De vraag dringt zich op in hoeverre er behoefte is aan eenduidigheid.

Huidige situatie

Er is allereerst zorgvuldig gekeken naar de gebruiken die op dit moment worden toegepast in alle drie de kerken.

- **Maranathakerk:** Als een gemeentelid is overleden wordt dit tijdens de dienst door de predikant – Wouter Slob - afgekondigd. Afhankelijk van het contact, voegt de predikant een kort persoonlijk in memoriam toe. Is er een gastpredikant aanwezig, dan neemt de dienstdoende ambtsdrager dit op zich.

De gemeente gaat staan voor deze afkondiging. Er wordt een lied gezongen en de naam van de overledene plus de geboortedatum en datum van overlijden worden bijgeschreven in het gedachtenisboek. Dit doet de predikant, maar kan ook worden gedaan door een nabestaande van de overledene.

Het boek blijft liggen in de dienst op de daarvoor bestaande tafel en is opengeslagen bij de pagina van de laatst ingeschrevene.

- **Ontmoetingskerk:** de afkondiging van de overledene wordt aan het begin van de dienst gedaan door de ouderling van dienst. Iedereen is dan aan het begin van de dienst op de hoogte van dit overlijden. De gemeente gaat staan voor deze afkondiging. De afkondiging bevat meestal geen persoonlijk in memoriam; er wordt gebruikgemaakt van een vaste formulering, met een moment van stilte en in de voorbede van de dienst is aandacht voor de nabestaanden van de overledene. De naam van de overledene wordt bijgeschreven in een daartoe bestemd notitieboek dat in de consistorie ligt.

Bij de uitvaart ligt een houten kruisje op de kist, met daarop vermeld de naam en de geboortedatum en datum van overlijden. Dit kruisje wordt tijdens de uitvaart opgehangen in de stiltekapel. Op Eeuwigheidszondag wordt dit kruisje meegegeven aan de nabestaanden.

- **Bartholomeuskerk:** Geen vast ritueel. De afkondiging van overlijden wordt tijdens de dienst gedaan. De overledene wordt in de voorbeden genoemd.

Afwegingen

In zowel de Ontmoetingskerk als de Maranathakerk wordt door velen grote waarde gehecht aan de bestaande rituelen. Hier dient dus zorgvuldig mee te worden omgegaan.

In de afweging is het volgende meegenomen:

- Zorgvuldig omgaan met de bestaande rituelen.
- In alle drie de kerken hetzelfde ritueel gelijktijdig gaan toepassen.
- De bestaande rituelen verenigen tot één ritueel.

Besluit van de (K) Kerkenraad

- **Gedachtenisboek:** In alle drie de kerken komt een gedachtenisboek. Samen vormt dit één boek dat bestaat uit drie delen.

Het overleden gemeentelid wordt ingeschreven in het boek dat de zondag van afkondiging wordt gebruikt. Het kan dus zo zijn dat dit niet in het boek in de kerk is waar de overledene van oorsprong kerkte. Deze afkondiging gebeurt tijdens de dienst door de predikant (bij gastpredikant: ouderling van dienst). Tijdens het te zingen lied worden de naam en de data in het gedachtenisboek opgeschreven. Dit kan zijn door de predikant, de ouderling van dienst of een nabestaande. In de Ontmoetingskerk wordt het boek na de dienst door de ouderling van dienst in de stiltekapel neergelegd op een standaard, open bij de laatst gebruikte pagina. Het is dan in te zien door de mensen die de kapel bezoeken.

- **Kruisje:** Bij de afkondiging van overlijden in de drie kerken, wordt een kruisje getoond. Hierop staat – waar mogelijk – de naam en de datum van geboorte en overlijden genoteerd. Dit kruisje wordt na de dienst opgehangen in de kerk/kapel, waar de overledene wordt herdacht tijdens Eeuwigheidszondag. Tijdens Eeuwigheidszondag wordt dit kruisje aan de familie/nabestaanden uitgereikt. Tevens krijgen de nabestaanden de kaars mee die wordt aangestoken bij de herdenking van de overledene.

Wij menen op deze manier de overledenen waardig te gedenken. Indien nabestaanden hier niet voor kiezen, wordt hiervan afgeweken.

We streven ernaar om deze rituelen in te laten gaan vanaf de maand oktober 2025.

HEEL DE AARDE

Deze herfst organiseren verschillende religieuze gemeenschappen voor het 2e jaar onder de titel 'Heel de Aarde' allerlei activiteiten waarin we ons bewust bezighouden met de zorg voor de aarde. Het zijn activiteiten op het gebied van bezinning en bewustwording, maar ook gaan we praktisch aan de slag. En dit alles vanuit een positieve grondhouding. We hopen dat dit programma bij mag dragen aan ontmoeting en het bouwen van een groen, zingend netwerk in de stad.

In het eerste weekend van oktober vindt in de Stevenskerk het weekend van De Groene Stad plaats. Met muziek, verhalen en een viering danken we voor en delen we de overvloed van de oogst. Er is zondag 5 oktober in de kerk een markt met duurzame mogelijkheden.

Delen, ontmoeten en doen

Het officiële programma loopt tot en met 23 november, het einde van de internationale klimaatop. Er zijn in Nijmegen lezingen, workshops, een wereldvoedselmaaltijd en groene vieringen in de kerken. Bij dit alles gaan we met elkaar in gesprek over onze zorgen en hoop en manieren om samen de aarde mooier, meer heel, te maken.

Het programma blijft zich gaandeweg ontwikkelen en staat op: www.heeldeardenijmegen2025.com/activiteiten

Voetprint test

9 OKTOBER | 20.00 uur

Maranathakerk

Wereldvoedselmaaltijd

16 OKTOBER

Kook thuis of schuif aan!

Stekjesmarkt

25 OKTOBER | 09.00 uur

Ontmoetingskerk (plein)

Delen van plantjes uit eigen tuin tijdens de Klaasmarkt

Lezing bisschop De Korte

31 OKTOBER | 15.30 uur

Dominicuskerk

met vespergebed en eenvoudige maaltijd

Diaconale collecten

5 oktober: Stichting Bondeko

De stichting Bondeko steunt een kleine gemeenschap ten noordwesten van Kampala in Oeganda. Specifiek wordt de school in deze gemeenschap ondersteund, waar kinderen uit kansarme gezinnen goed onderwijs krijgen. Hun ouders werken hard om hun kinderen naar school te kunnen sturen, omdat ze weten dat educatie veel kansen biedt. Zij willen een toekomst voor hun kind met genoeg om te eten, een fatsoenlijk inkomen, een goede gezondheid en de vrijheid om verantwoordelijke burgers te worden.

Meer lezen op: www.stichtingbondeko.nl/wp/

12 oktober: Joodse en Palestijnse kinderen in dialoog

Te midden van oorlog en trauma helpt het Rossing Center jongeren in Israël en Palestina om hoop te vinden. In Israël en Palestina groeien kinderen en jongeren op in angst en geweld. Door het gescheiden onderwijs in Israël leren kinderen elkaar en elkaars cultuur en gebruiken niet kennen. Docenten en schoolleiders van het Rossing Center in Jeruzalem krijgen training in vredeseducatie, jongeren leren omgaan met trauma's en conflicten respectvol bespreken. Na 7 oktober en de daaropvolgende oorlog is dit werk urgenter dan ooit. De dialoogprogramma's tussen Joodse en Palestijnse jongeren gaan gewoon door, maar het programma is aangepast: er wordt meer tijd genomen om na afloop in de eigen groep emoties en ervaringen te verwerken. Zo ontstaat er ruimte voor echte ontmoeting en begrip. Meer lezen op: kerkinactie.nl/israelpalestina

26 oktober: Buiten de boot

Elke zaterdag wordt in de Antonius van Paduakerk aan de Groesbeekseweg brood uitgedeeld (afgestaan door enkele bakkers in Nijmegen) aan mensen in Nijmegen die net niet in aanmerking komen voor bepaalde regelingen. Deze mensen leven in armoede, maar kunnen niet aankloppen bij gemeente of voedselbank.

2 november: Werelddiaconaat (Zuid-Afrika)

Veel jongeren in Pretoria groeien op in gebroken gezinnen en gewelddadige wijken. De helft van de jongeren maakt de middelbare school niet af en 40 procent tussen de 15 en 34 jaar is werkloos. De christelijke organisatie PEN is als een familie voor deze kansarme kinderen en jongeren. Ze krijgen begeleiding bij huiswerk en examens, maar leren ook sociale en creatieve vaardigheden die hen weerbaar maken..

9 november: Schuldhulpmaatje

Als je in de schulden zit, heb je iemand nodig die in je gelooft en je helpt. Iemand die zonder te oordelen gewoon met je aan de slag gaat om weer financieel orde op zaken te stellen. De getrainde vrijwilligers van Schuldhulpmaatje doen dat gratis. Schuldhulpmaatje wil mensen met financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium bereiken. Dat voorkomt dat schulden onnodig oplopen. Doel is hulpvragers helpen naar een gezonde financiële huishouding.

Meer lezen op: schuldhulpmaatje.nl

Gemeente Onderweg

Kun je nog zingen, zing dan mee

Een boek vol (vaderlandse) liederen had deze titel. Als kind heb ik daar aardig wat uit gezongen, op school, maar ook thuis met mijn moeder op de piano. Op school leerden we ook zeker eenmaal per week een nieuwe psalm of een nieuw gezang. Kortom: er werd aardig wat afgezongen in die tijd. Zingen hoorde gewoon bij het leven.

Zingen deed iets met je: je voelde je verbonden met elkaar, maar het was ook iets wat je alleen kon doen, bijv. als ik als kind bang was. Veel later gebeurde dat ook wel, maar dan klonk er meer een lied in mijn hoofd, dat er zo maar ineens in kwam en wat zich maar bleef herhalen, zoals toen mijn man overleden was en ik soms niet wist hoe ik de dag moest doorkomen en dan in het bos ging wandelen. Het lied dat zich toen bleef herhalen spitste zich vooral toe op de volgende regels: "Die wolken, lucht en winden, wijst spoor en loop en baan, zal ook wel wegen vinden, waarlangs mijn voet kan gaan." Misschien citeer ik met fouten, maar zo klonk het in mij. Eigenlijk heel gek, want ik was bepaald niet dol op dat gezang, maar ik wist op dat moment zeker dat deze boodschap naar mij gezonden werd en mij troostte en moed gaf.

Zingen geeft moed en kracht bij het wandelen, dus zette mijn vader bij langere wandeltochten af en toe een lied in en zagen we ook bij de Vierdaagse groepen luid zingend doorlopen.

Met alle narigheid in onze wereld, met een kerk, die krimpt, lijken we af en toe moedeloos te worden. Maar als we dan horen en zien hoe mensen in Tanzania of Sri Lanka, ondanks hun moeilijke leefomstandigheden zoals honger en armoede, vol overgave juichend zingen in hun kerkdiensten, wie zijn wij dan om de moed op te geven?

Zingen verbindt enorm, zingen zet jouw hart open, zingen geeft je lucht. De liederenbank, de lieddagen ... ze helpen ons onze levensweg te gaan.

Laten we dus veel zingen, of we nu met veel of weinig mensen zijn en dankbaar zijn dat "wat de toekomst brengen moge, mij geleidt des Heren hand" ons beloofd wordt en dat we zeker weten: "Ga met God en Hij zal met u zijn."

Michèle van der Steenstraten

Activiteiten seizoen 2025 - 2026

Er zijn verschillende activiteiten voor het nieuwe seizoen gepland. De lijst is nog niet helemaal compleet, dus kijk voor actuele informatie op de website of nieuwsbrief.

Bijbellunch

Eén keer per maand op dinsdag van 12.00 - 13.30 uur organiseren we een Bijbellunch. Iedereen is van harte welkom. Je hoeft je niet op te geven. Neem alleen je eigen brood mee. Voor thee en koffie wordt gezorgd. Wouter Slob en Marije Klijsma begeleiden deze lunch.

We lezen het gedeelte uit de Bijbel dat in de zondagse dienst aan bod zal komen. En gebruiken daarvoor de methode lectio divina. Lectio divina betekent goddelijke lezing of lezing met het hart. Het is niet zozeer gericht op het vergaren van kennis, maar meer op het stilstaan bij wat God jou persoonlijk te zeggen heeft in de tekst.

- 18 november, 20 januari, 17 maart en 19 mei in de Maranathakerk
- 21 oktober, 16 december, 24 februari, 14 april en 16 juni in de Ontmoetingskerk

Ontmoetingsgroep

Meedoen met een gespreksgroep in de Ontmoetingskerk? Dat kan dit jaar en begin volgend jaar één keer per maand van 20.00 - 22.00 uur. De groep is bedoeld voor ongeveer de leeftijd van 30-50 jaar. Joska van der Meer en Marije Klijsma begeleiden deze avonden. Als je belangstelling hebt, neem contact op met Marije.

De data zijn: 8 oktober, 12 november, 10 december, 14 januari, 11 februari, 11 maart, 8 april, 13 mei, 10 juni.

Gespreksgroep Landwijk

Meedoen met een gespreksgroep in Landwijk? Dat kan dit en volgend jaar ongeveer één keer per maand van 20.00 - 22.00 uur. De groep is bedoeld voor de leeftijd van circa 25-70 jaar. De locatie is wisselend bij iemand thuis. Marije Klijsma begeleidt deze avonden. Bij belangstelling, neem contact op met Marije.

Pelgrimswandeling

Zondag 26 oktober om 12.30 uur is er weer een pelgrimswandeling. We maken een mooie tocht door bos in herfst-sferen met onderweg momenten van bezinning. We verzamelen bij de kleine Bartholomeuskerk in Beek.

Lieddag

Zaterdag 8 november organiseren we een inspirerende lieddag. Het thema is deze keer psalmen en de middag vindt plaats in de Ontmoetingskerk. Op de website en in het zondagsnieuws komt nog verdere informatie.

Lezingen PKN Heumen 'Winterwerk'

Vanuit PKN Heumen is een serie mooie lezingen geregeld voor het winterseizoen. U bent er van harte welkom!

- woensdag 22 oktober worden rouwrituelen belicht door Martin Hoondert.
- woensdag 19 november neemt Paul Vermeer ons mee in de denkwereld van Evangelicals.
- dinsdag 13 januari gaat Sophie van Bijsterveld in op het thema Religie en Lokaal bestuur.
- dinsdag 17 februari krijgen we een kijkje in Rusland en het christendom met Evert van der Zweerde als spreker
- woensdag 18 maart gaat over het spanningsveld tussen (ontwikkelings)hulp en autonomie belicht door Lau Schulpen.

De lezingen starten om 20.00 uur en duren tot 22.00 uur. Toegang gratis, na afloop vrijwillige bijdrage. Op dinsdagavond zijn de lezingen in 'De Horst' in Malden en op woensdagavonden in 'De Terp' in Heumen

Woensdag 22 oktober: lezing over rouwrituelen

Er is geen protocol voor rouw, ieder rouwt op haar of zijn manier. Er zijn wel verschillende manieren waarop rouw vorm en inhoud kan krijgen. De een bezoekt het graf van een dierbare overledene, een ander maakt een wandeling op de natuurbegraafplaats of neemt deel aan een gespreksgroep met lotgenoten. In deze interactieve lezing verkent Martin Hoondert samen met de aanwezigen de verschillende rouwpraktijken, van grafbezoek tot praten met een zogenoemde 'deathbot'.

Dr. Martin Hoondert is universitair hoofddocent 'Muziek, Religie en Ritueel' aan de Universiteit Tilburg en voorzitter van de Funeraire Academie.

Activiteit

Alpha-cursus

Wat is geloof en wat doe je in een kerk? Mag je er zo maar heen? Of moet worden er eisen gesteld? Wie (of wat) is Jezus? 'Moet' je veel, en 'mag' je niks? Of maakt geloof vrij en geeft het ruimte? Er kunnen veel vragen bestaan over het geloof. De belangrijkste is misschien wel: is het iets voor mij?

Pastor Marije Klijsma en dominee Wouter Slob bieden de gelegenheid om nader op deze vragen in te gaan. We komen om de twee weken samen op maandagavond van 20.00-21.30. De eerste keer is op 6 oktober, dan eten we ook samen (we beginnen dan om 18.30). Nadere info en opgave bij wouter.slob@pkn-nijmegen.nl of marije.klijsma@pkn-nijmegen.nl.

Nieuws vanuit de vierplekken

Contactadressen

Pastores

Neem contact op met een van de pastores als u behoefte heeft aan een pastoraal gesprek of als u praktische hulp nodig heeft. Voelt u niet bezwaard, daar zijn onze pastores voor.

- Ds. Wouter Slob:
tel. 06 - 191 778 44
wouter.slob@pkn-nijmegen.nl
- Marije Klijsma:
tel. 06 - 190 474 40
marije.klijsma@pkn-nijmegen.nl

Vertrouwenspersonen

- Gerda Sollie:
solliengerda@gmail.com
- Thomas van Heerde:
vanheerdethomas@gmail.com

Bij de diensten

Op 5 oktober is het Israëlzondag. De onopgeefbare verbondenheid met Israël geeft steeds meer spanning: betekent het onvoorwaardelijke steun voor alles wat de huidige staat Israël doet? Of is, juist vanuit de verbondenheid, kritiek geboden? We lezen Deuteronomium 32: 1-12 en volgens rooster Lukas 17: 1-10. We vieren het avondmaal en medewerking wordt verleend door de cantorij van de Ontmoetingskerk. Ds Slob is de voorganger, we komen samen in de Ontmoetingskerk, 9.30 uur.

Op 12 oktober is de dienst in de Maranathakerk. We lezen volgens rooster uit Lukas 17: 11-19 en zullen spreken over Samaritanen. In dat licht lezen we ook 2 Koningen 17: 24-34. Voorganger is ds Slob, de dienst begint om 9.30 uur.

Op 19 oktober is de dienst met veel kinderen. Zoals gebruikelijk is de dienst dan in de Stevenskerk, en zijn de Ontmoetingskerk en de Maranathakerk gesloten. De dienst staat in het teken van duurzaamheid en het thema is eten. Een mooi menu staat voor u klaar! Iedereen, niet alleen kinderen!, van harte welkom. De dienst begint 10.00 uur. In de Bartholomeuskerk gaat ds Bauk Zondag voor. Deze dienst begint ook om 10.00 uur.

Op 26 oktober gaat pastor Marije Klijsma voor. Medewerking wordt verleend door Joy. De dienst is in de Maranathakerk en begint om 9.30 uur.

Nieuwingekeomenen ochtend

Aansluitend op de kerkdienst willen we op 5 oktober belangstellenden en

nieuwe leden van de kerk apart welkom heten. We vertellen iets over de gemeente, over de rol van de kerk in de samenleving, en over onszelf. Ieder die belangstelling heeft om eens iets over kerk en geloof te horen is van harte welkom. Als u iemand kent die belangstelling heeft: uitnodigen en meenemen!

Gespreksavond over Gaza

Woensdag 8 oktober | Maranathakerk
(aanvang 20 uur, inloop 19.30 uur)

De Protestantse Gemeente Nijmegen/Landwijk (PKN) organiseert, in samenwerking met PKN Groesbeek en PKN Heumen op woensdag 8 oktober een gespreksavond om een helder geluid te laten horen over de situatie in Gaza.

Terwijl gedebatteerd wordt of het woord 'genocide' mag worden gebruikt, worden tienduizenden Palestijnen gedood en verdreven. De Palestijnse Hamas houdt al jarenlang gijzelaars onder erbarmelijke omstandigheden vast. Aanslagen worden gepleegd in Jeruzalem; liquidaties in Qatar.

Zowel de Nederlandse politiek als de kerken lijken een ondubbelzinnige veroordeling van het geweld moeilijk te vinden. Voor de organiserende kerken is het duidelijk: dit geweld moet stoppen. Andere oplossingen moeten voor de bestaande problemen in Israël/Palestina worden gezocht. Oplossingen die niet liggen in het bestrijden van elkaar als vijanden, maar in het erkennen van elkaar als naasten. Wij roepen de synode van de PKN op om als kerk niet langer te zwijgen, maar onze afkeuring helder uit te spreken.

20.00 uur: inleiding door sprekers die vanuit eigen perspectief en ervaring vertellen over urgentie van dit probleem. Het bestuur van de landelijke kerk (PKN) is uitgenodigd om toelichting te geven bij het zwijgen van de kerk. (Forum)gesprek met aanwezigen o.l.v. mevr. Trees Versteegen
21.30 uur afsluiting, uitloop tot 22.00 uur

Protestantse Vrouwendienst

PVD Dukenburg / Lindenholt / Hatert

Als u dit leest hebben wij de eerste middag voor onze oudere gemeenteleden weer achter de rug. Op donderdag 25 september heeft de heer Dijkhuizen ons het een en ander verteld over het werk van een imker. Hij had ook een aantal attributen meegenomen, die hij hierbij gebruikt. Het was weer een interessante middag.

De volgende bijeenkomst is donderdag 30 oktober. U bent welkom om 14.00 uur. We beginnen dan eerst met een kopje koffie of thee en lekkere traktatie.

De heer Vincent Cantrijn geeft een presentatie met prachtige beelden over zijn reizen en avonturen in de wildernis. Vincent gaat al jaren met zijn vaste wildernisvrienden te voet of met de kano naar afgelopen streken in Alaska, Lapland en Nepal. Zijn deze avonturen alleen iets voor jongeren of mensen van middelbare leeftijd? Absoluut niet. Tijdens hun laatste kanotocht in het noorden van Finland was Vincent 71 jaar; zijn vrienden 75, 76 en 78 jaar. Voor hen geen probleem om iedere avond in een klein tentje te kruipen na een dag kanoën over rivieren en meren.

Daarbij hebben ze van alles beleefd en veel mooie plaatjes geschoten. Het wordt ongetwijfeld een mooie middag. Wij hopen u allemaal weer te zien op 30 oktober.

De dames van de Vrouwendienst

PVD Maranathakerk

Terugblik: samenkomst 9 september

Het thema van de eerste PVD-middag De zomerperiode was: spelen.

Voor de pauze vertelde Michèle over spelen met herinnering, fantasie en verbeelding.

Een spelvorm waar je geen spelbord of speelkaarten bij nodig hebt, maar waarbij je kunt kijken, ruiken, voelen.

Een simpel voorwerp kan je terugbrengen in de tijd of doen verlangen naar nieuwe ervaringen.

Een dennenappel voert je de bossen in; een geurzakje naar Frankrijk of de oude linnenkast van je ouders; een stuk steen doet je jouw leven overdenken: wat heeft die allemaal over zich heen gekregen, maar hij is er nog! We voelden, keken en roken en wisselden onze gedachten uit.

Na de pauze kwamen tastbare spellen op tafel, zoals Scrabble en kaartspellen.

“Wat een gezellige bijeenkomst was het”, zeiden de aanwezigen. Het volgende gedichtje werd werkelijkheid:

*Samen lachen, samen delen,
want dat kun je niet alleen.
Samen praten, samen spelen,
want dat moet met meer dan één.*

*Samen proeven van het goede,
samen smullen keer op keer.
Samen weten en ervaren:
samen smaakt gewoon naar meer.*

En samen smullen kon deze keer ook. Want het broodje met een kroket, gebakken door Floris, zoon van koster Willem, smaakte uitstekend.

Vooruitblik: dinsdag 21 oktober

Dan komt Rob Hazenberg. Rob was tot zijn pensioen leraar aan de Nijmeegse Scholengemeenschap Groenewoud. Zingen was en is heel belangrijk voor hem.

Hij werd in 2014 eerste met lof van de jury in een wedstrijd voor amateurs van het Internationaal Vocalisten Concours in 's Hertogenbosch.

Voor de pauze geeft hij een concertje van vnl. klassieke liederen. Hij vindt het fijn, als we enkele liederen, waarvan u de teksten krijgt, meezingen.

Na de pauze zal hij vertellen over zijn getekende roman “Tafeltje van Vrijheid”. Het is een fictief familieverhaal over de 2e wereldoorlog en een eerbetoon aan zijn ouders, zus en broers.

Aan het eind van de middag heeft hij nog 10 minuten voor gezamenlijke zang gepland.

U kunt al kennismaken met Rob door zijn naam op internet in te toetsen. Je krijgt hem dan te zien en te horen.

Welkom iedereen!

Gift

De penningmeester heeft weer een gift van mevr. G. ontvangen van 25 euro.

Zij schenkt dit graag aan de PVD.

Doordat ze de middagen niet meer kan bezoeken, missen wij ook haar gift bij de collecte. Daarom doneert ze regelmatig via de penningmeester.

Onze hartelijke dank hiervoor!

Addie Wanders,

tel. 024 355 84 71

e-mail: abaddiewanders@hotmail.com

Oecumenische Studentenkerk

Van het nuttige en het aangename

In de vorige editie van Over & Weer hebt u het zeer inhoudelijke interview kunnen lezen dat 'journalist' Gerbrand Hoek met mij heeft gehouden (al gebiedt de eerlijkheid me te zeggen dat het meer voelde als een heel gezellig en openhartig gesprek dan een interview). In antwoord op Gerbrands vraag naar mijn vrijetijdsbesteding hebt u kunnen lezen dat ik, als ik tijd heb of maak, graag achter mijn naaimachine kruip. Naaien doe ik al zolang ik me kan herinneren en ik heb het, eigenlijk heel klassiek, van mijn moeder geleerd. Toen ik zelf moeder werd heb ik nog een aantal jaar naailes gevolgd om wat meer 'fijne kneepjes' te leren. Mijn beide dochters

zijn minder 'fanatiek' dan ik, maar ze hebben vaak genoeg meegekeken om basisvaardigheden te beheersen.

En toen...kwamen die andere 'kinderen' – en zo komen we bij de titel van dit stukje. De meeste studenten hebben niet al teveel te besteden en dan kom je, als het om kleding gaat, al gauw uit bij de zogenaamde fast fashion. Een shirtje van (ik ga ze toch bij naam noemen) de Primark, Shein of Temu is zó gekocht of besteld en je kunt er weer een (half) seizoen mee door. Wat erachter zit aan erbarmelijke werkomstandigheden, kinderarbeid en milieubelastende fabricageprocessen zie je natuurlijk niet. Nu zijn veel mensen, en zeker studenten, wel min of meer op de hoogte van het feit dat de kledingindustrie de op één na vervuilendste ter wereld is. Maar als je zo weinig te besteden hebt en de gaten vallen in je trui, wat moet je dan?

Sinds vorig jaar organiseer ik een maandelijks Repair Café in de Studentenkerk. Niet alleen wordt daar kleding gerepareerd, we geven ook van tijd tot tijd een workshop. Van oude spijkerbroeken kun je namelijk heel leuke tassen maken, een kussensloop met een leuke print kun je omtoveren tot een topje – en zo zijn er nog heel veel creatieve mogelijkheden om van je oude kleren iets nieuws te maken. En die studenten zijn natuurlijk harstikke creatief, ze komen soms met de wildste ideeën.

Niet alles is uitvoerbaar; van een klassiek met paardenhaar gevoerd herencolbert is niet in één middag een giletje te maken.... Maar het is heel mooi om te zien hoe de studenten elkaar op nieuwe en andere ideeën brengen en daar dan weer mee aan de slag gaan.

De 'bonus' is natuurlijk dat ze hun weg weten te vinden naar onze Studentenkerk en ontdekken dat 'zieltjes winnen' bij ons niet aan de orde is. Ja, zieltjes winnen om anders naar de wereld te kijken en er anders mee om te gaan – een wereld die we niet zomaar kunnen veranderen, maar waar we wel onze steentjes (en naaldjes en draadjes) aan bij kunnen dragen.

Met een hartelijke groet,
Ds. Marieke Fernhout

*17 augustus 2025:
Dienst bevestiging
Peter Verdoorn en
Ellen de Feijter*

*De zoon van familie
Kalvandi (AZC) werd
in zonnetje gezet.*

Eerbiedig omgaan met de liturgische ruimte in eredienst

Overgenomen uit: #Protestant, magazine PKN, aug. 2025*

De onzichtbare God en zijn Woord zijn focuspunt van het liturgisch handelen in de eredienst. Dat heeft consequenties voor hoe de kerkruimte eruitziet en voor ons gedrag daarin.

De ouderling van dienst geeft de predikant een hand, de predikant gaat achter de liturgische tafel (of op de kansel) staan en staat daarbij meteen 'tegenover' de gemeente. Na het aanvangslied spreekt hij het 'onze hulp' uit. Of: de ouderling spreekt het welkom uit en de diaken van dienst steekt de kaarsen voor de tienerdienst aan, terwijl de ouderling nog achter de tafel staat. Of: de lector loopt na de lezing weer naar haar zitplaats om het antwoordlied te zingen. Al deze situaties vragen om doordenking van de liturgische rol en plaats in de vierruimte.

Onzichtbare God en Christus

Jodendom, christendom en islam kennen een onzichtbare God. Daarbinnen is in het protestantse christendom het uitgangspunt van het liturgisch vieren het aanbidden en lofzingen van deze onzichtbare God, en van de verrezen Christus. Daarom laten we een kruisbeeld graag leeg: Hij is aan ons oog onttrokken en de gemeente is zelf in geestelijke zin 'lichaam van Christus' in deze wereld. Dat een onzichtbare God en zijn Woord het focuspunt zijn van het liturgisch handelen, heeft consequenties voor hoe de kerkruimte eruitziet en voor ons gedrag daarin.

Het liefst is zo'n ruimte niet te vol. Daarmee wordt bewust ruimte gelaten voor de aanwezigheid van de onzichtbare God, heel anders dan bijvoorbeeld een tempel met een duidelijk zichtbaar godsbeeld als focuspunt. In onze verschillende liturgische tradities wordt met dit gegeven uiteenlopend omgegaan. Zo staat in de ene kerk een prominente kansel, als symbool van het verkondigde Woord, centraal. In kerken met een 'liturgisch centrum' rond een avondmaals-tafel (in lutherse kerken een 'altaar') wordt juist bewust ruimte gelaten. Elke ruimte heeft zichtlijnen en focuspunten die bepalen hoe de ruimte (ook onbewust) beleefd wordt. Zo kan in veel kerken een opengeslagen bijbel op de lezeaar of op de avondmaalstafel een centraal symbool zijn.

Gedrag en houding

Naast de inrichting van de kerkruimte is er het gedrag van de mensen binnen de ruimte. Die mensen zijn niet zonder meer losse individuen maar vormen een gemeente die voor het aangezicht van God samen is en zich in die context samenhangend gedraagt. Onafhankelijk van de liturgische richting van de gemeente betekent dat, dat die mensen zich met een zekere 'eerbied' gedragen, waarbij het niet om het even is wat ze doen en hoe ze zich gedragen.

In landen met een beleefdheidscultuur is het bijvoorbeeld ondenkbaar dat gemeenteleden met armen en benen over elkaar in de kerk luisteren naar Gods Woord. Zo gedraagt je je niet voor het aangezicht van God. Dit geeft aan dat er een bepaalde sensitiviteit kan zijn voor de plek en de houding van de verschillende 'spelers' in de kerkruimte.

Plek en rol

De plaats die je inneemt, komt voort uit je rol. Bij het eerste voorbeeld hierboven, de predikant die bij het intochtslied

tegenover de gemeente staat alsof dat de 'standaardplek' is voor de voorganger, zou je kunnen overwegen dat de ambten in de protestantse traditie uit de gemeente voortkomen. Zou het daarom niet logischer zijn dat de predikant bij het beginlied nog even naast de kerkenraad blijft zitten en samen met de gemeente vanuit de kerkzaal de onzichtbare God toezingt? Het liturgisch centrum mag dan gerust nog even leeg blijven als God wordt toegezongen, totdat de predikant daadwerkelijk met het onze hulp of drempelgebed de voorgangersrol op zich neemt. De ouderling van dienst zou dan de voorganger een hand kunnen geven na het lied, op het moment dat de voorganger daadwerkelijk iets gaat doen. Men zingt het lied namelijk niet elkaar toe, maar God. Het komt hier aan op details die, eenmaal doorleefd, niet onbelangrijk blijken.

In het tweede voorbeeld kan de diaken bijvoorbeeld de kaarsen aansteken als de ouderling ruimte heeft gemaakt. We steken de kaarsen immers niet voor hem aan, maar als toewijding aan God aan wie je de ruimte geeft om aanwezig te kunnen zijn, zowel in tijd (stilte) als plaats (leegte).

In het derde voorbeeld zou, omgekeerd, de lector die uit de Schriften leest juist even op haar plaats kunnen blijven staan tijdens het lied na de lezing, om daarmee uit te drukken dat Schrift en antwoordlied op elkaar betrokken zijn. Daartussen past even geen heen-en-weer lopen, want dat breekt de liturgie in losse stukjes die eigenlijk bij elkaar horen.

Eerbiedige omgang

De voorbeelden geven al aan dat er geen algemene regels te geven zijn, omdat elke kerkruimte anders is en de vorm van de viering overal op details verschilt. Wel kan men in algemeenheid zeggen dat de kerk, ook in de 'uitvoering' van de eredienst, niet te snel om de mensen zelf moet draaien, maar om de aanbidding van God die we de ruimte mogen geven. Die ruimte ontstaat als we onszelf niet op de voorgrond stellen door 'onhandig' handelen.

Zo kan het als waardevol ervaren worden dat de Bijbel na de schriftlezing niet onbewust dichtgeslagen wordt door de lector. Dat geldt ook voor het voorbedenboek dat zorgvuldig op de liturgische tafel is gelegd. Natuurlijk zijn een papieren bijbel en voorbedenboek maar praktische hulpmiddelen, maar ze symboliseren wel iets: het Woord van God waaruit nog geprekeerd zal worden, respectievelijk de gebedsintenties van de gemeente die als het ware in de ruimte blijven hangen. Precies zo mag een paaskaars hoog opgesteld worden. We moeten niet op het licht van Christus neerkijken, het moet op ons neerkijken als de vuurkolom die het volk Israël voorging. Als de nieuwe paaskaars kort na Pasen nog te hoog is om het vuur te reiken, maak de standaard dan niet kleiner maar zet er liever een opstapje bij om de hoogte te kunnen reiken.

Er zijn verschillende voorbeelden te geven, maar de kern is de eerbied in en tot de ruimte waarin de gemeente zich beweegt. We zijn te gast in het huis van God. Een eerbiedige omgang met de ruimte en de dingen erin, en zelf een bescheiden plek innemen, toont eerbied voor de Allerhoogste die zijn gemeente wil ontmoeten.

ds. Oane Reitsma, predikant PG Hilversum en medewerker Kerkmuziek & Eredienst Dienstencentrum PKN

Terugblik op startzondag

Alles wat nodig is om samen een inspirerende kerkgemeenschap te zijn, was voelbaar en merkbaar op de startzondag 7 september 2025.

In alle vroegte staken mensen hun handen uit de mouwen om twee tenten in de tuin van de Maranathakerk op te zetten. Er werd veel lekkers en gezonds aangeleverd voor bij het koffie/thee/limonade drinken en voor de lunch. Kinderen hadden de dag ervoor hun best gedaan om koekjes te bakken

Er waren mensen druk in de weer om dit alles in ontvangst te nemen en op schalen te leggen. De koster roerde in twee hele grote soeppannen, waarin de soep met elkaar werd vermengd (op één pan soep na, met - toch - lekkere ballen).

Een vlieger in de dienst die aangaf dat er een wind waait die je kan vangen of waardoor je je kan laten vangen.

Ruimte die onze kerkgemeenschap biedt aan een nieuwe stagiair (zie foto hieronder).

Een swingende dominee die vanuit zijn hart en tenen, ons dansend de kerk uit leidde (bekijk hiervoor zeker de fotocollage op de achterpagina).

Gezellig gepraat aan sta- en zittafels in het zonnetje.

Twee rondes met workshops: keuze genoeg: natuurmandela's, speakerscorner, een lied uitdiepen, gedichten maken, spelletjes spelen, muziek maken

Een super enthousiaste workshop leidster (Marleen) die ons spontaan uitnodigde om het lied van de workshop met de hele groep 5-stemmig te zingen.

Na de gezonde en lekkere lunch staken heel veel mensen de handen uit de mouwen om alles af te wassen en op te ruimen. Vele handen maken licht werk!

Vrolijkheid, inspiratie, verbinding, de Geest die waaide: een mooie start van een veelbelovend nieuw kerkelijk jaar, met een zeer betrokken kerkgemeenschap!

Liesbeth Smallegange

Op de startzondag ben ik al voorgesteld, maar voor wie me nog niet kent: ik ben Jeroen Tax en loop dit jaar stage. Ik heb er veel zin in om mee te draaien en jullie beter te leren kennen.

Workshop mandala maken

Workshop muziek

Uitgangspunt: vanuit individualisme naar elkaar toe bewegen om te komen tot samenspel. Met opdrachten in ritme, melodie en harmonie.

Ritme: elke deelnemer koos een ritme-instrument. De opdracht was om iets te spelen naar eigen inzicht en NIET naar elkaar te luisteren. Resultaat: chaos. Hierna dezelfde opdracht, maar nu in ingedeelde instrument-groepjes. Resultaat: geordende chaos.

Nu kreeg elk groepje een taak in de vorm van een bepaald ritme, wat goed uitgevoerd moest worden. Resultaat: een -nog heel basaal- muziekstukje. Door elk groepje in een bepaalde volgorde te laten spelen ontstond een echt stukje.

Melodie: zingend lieten we de stem door de toonhoogten glijden, van laag naar hoog en terug. Tegelijkertijd liepen we van achteren naar voren en terug en bewogen de armen van laag naar hoog en terug. Hierna zongen we de vaste toonhoogten.

Harmonie: we zongen 3-stemmig een akkoord, de drieklank. daarna lied 224, eerst 1-stemmig. Het is een 5-stemmige canon, gebaseerd op die drieklank. Bij het canonzingen hoorden we weer die samenklank.

Dit lied hebben we voorafgaand aan de lunch met de hele groep 5-stemmig gezongen, eindigend met het 1-stemmig zingen van de laatste regel: 'Alles is zo mooi, dat ik zingen moet'.

De workshopleidster had nog meer in petto: na afloop van de lunch hebben we met de hele groep vanuit het doorelkaar lopen, via het lopen op de maat van de muziek, lopend een cirkel gevormd.

*Ik geef het
stokje door aan...*

Voor de rubriek 'Ik geef het stokje door aan...' ben ik in gesprek gegaan met Floris van Tilburg.

Het heeft even geduurd, maar nu is het zover dat ik (Co Heurter) het stokje door kan geven. Het was even zoeken een geschikt persoon te vinden, ik wilde namelijk een jong iemand vinden.

Willem van Tilburg stelde mij voor om zijn zoon Floris te interviewen. Hij heeft namens mij zijn zoon Floris gevraagd of ik hem mocht interviewen. Floris was meteen enthousiast om aan het interview mee te doen.

Op een donderdagmorgen gezeten op het kerkplein begon ons gesprek. Mijn eerste vraag aan hem was:

Waar woon je?

Floris woont sinds 2010 in de Egelstraat samen met zijn ouders en twee broers. Hij is de jongste thuis en is 22 jaar. Vol in zijn bloei van het leven.

Studeer je nog?

Floris vertelde dat hij dit jaar zijn studie scheikunde heeft afgerond. Hij is op zoek naar werk en heeft net zijn eerste sollicitatiegesprek gehad. Daarna is hij van plan nog verder te gaan met zijn studie en dan? Hij kan nog alle kanten op.

Wat doe je zoal in je vrije tijd?

Hij praat er meteen weer op los. Hij is fanatiek waterpolospeler in de regio Brabant en Gelderland. Hij is ook lid van Scouting Amalgama in Lindenholt. Echt een familiegebeuren, zijn ouders en broers zijn ook bij de Scouting.

Je vader is koster bij de Maranathakerk, ben jij ook betrokken bij de kerk?

Floris draagt ook een steentje bij als vrijwilliger. Een keer per maand verzorgt hij de techniek in de kerk.

De tekst en liederen van de zondagse viering worden door hem op de muur geprojecteerd. Net als hij zijn er meer jongeren die een steentje bijdragen.

"Ik ben blij dat niet alleen de ouderen betrokken zijn bij de kerk, maar ook de jeugd. Dat is onmisbaar! Het is belangrijk voor de wijk en de gemeenschap. Zij zorgen voor een frisse blik en zijn de toekomst."

Dit antwoord maakte me blij, het was daarom dat ik een jonger iemand wilde interviewen.

Floris, bedankt voor het fijne gesprek en je enthousiasme tijdens het interview. Succes met het vinden van een persoon die je wilt interviewen. Hopelijk vind je snel iemand.

Maar ik wens je vooral een mooie toekomst.

Co Heurter.

Klaasmarkt op 25 oktober

In en rond de Ontmoetingskerk vindt weer een grote markt plaats met veel mooie tweedehands goederen en kleding op zaterdag 25 oktober van 9-16 uur.

Helpende handen gezocht

We zoeken nog mensen die helpen bij opbouw, verkoop op de marktdag én het opruimen na afloop. Er is een inschrijfformulier beschikbaar, waarop u aan kunt geven op welke dagdelen en voor welke taak u beschikbaar bent.

Daarnaast zijn we dringend op zoek naar mensen voor twee nieuwe functies die HAN-studenten in hun draaiboek adviseerden:

- coördinator opbouw: voornamelijk overdag actief van woensdag 22 t/m vrijdag 24 oktober
- coördinator afbouw: voornamelijk actief op zaterdag 25 oktober van 15 - 21 uur en maandag 27 oktober overdag. Iets voor u? Laat het ons z.s.m weten.

Meer info, aanmelding en aanvragen inschrijfformulier: klaasmarktdukenburg@gmail.com

Hebreeuwse miniatures

שלום

Boek des levens

Op het moment dat u dit leest ligt het joodse nieuwjaarsfeest *Rosh Hasjana* alweer achter ons. We leven inmiddels in het jaar 5786 na de *beriat haolam*, de schepping van de wereld -- volgens de traditie.

De standaard nieuwjaarswens luidt in het Hebreeuws *sjana tova!*, ofwel 'een goed (tof) jaar!'. Maar die neutrale wens is op tal van manieren uit te breiden.

Bijvoorbeeld in godsdienstige zin tot *le sjana tova tikitévoe!* ofwel 'mogen jullie voor een goed jaar worden ingeschreven!'. Door God, wel te verstaan, in zijn Boek des levens. Het idee van zo'n boek komt enkele malen in de Bijbel voor, het duidelijkst in Psalm 69:29.

Door God, wel te verstaan, in zijn Boek des levens. Het idee van zo'n boek komt enkele malen in de Bijbel voor, het duidelijkst in Psalm 69:29.

Arian Verheij

Lees alle miniatures op

www.arianverheij.nl/hebreeuwse-miniatures

Eekhoorn & Konijn

Je hoort hier niet

Eekhoorn moet wel een beetje lachen om wat Konijn allemaal zit te bedenken. Als het echt zo ging, dan zag het hele bos er anders uit!

Konijn ziet het allemaal voor zich en zit gewoon te genieten. Opeens klinkt er een harde ruwe stem:

"Wat is dat hier allemaal, vreemd beest? Wat zit jij hier te graven in ons bos?! En wat is dat voor een prutshol, dat je hier zit te maken?!"

Konijn schrikt er van en wil wat gaan uitleggen als Eekhoorn roept: "Das, zo kun je toch niet..."

Maar Das onderbreekt hem en snauwt: "Vreemd beest, je hebt hier niets te zoeken. Zulke beesten als jij horen niet in ons bos, zeg nou zelf, Broer?!"

Naast hem is zijn broer komen staan, die met felle ogen naar Konijn kijkt en roept: "Zekers weten! Als je niet gauw maakt dat je weg komt, dan jagen we je wel het bos uit! We willen je hier niet!"

Konijn trilt van de angst. Wat een grote dieren zijn dat en ze kijken zo boos naar hem!

Eekhoorn fluistert hem vlug toe: "Niet bang zijn, Konijn. Ik ga hulp halen."

O help! Nu staat Konijn in zijn eentje met die twee boze broers tegenover zich!

Michèle en Hetty

Protestantse Gemeente Nijmegen / Landwijk

Kerkenraad

Scriba: G. Hoek, tel. (024) 356 51 77,
06 - 163 003 28
e-mail: scriba.pgn@kpnmail.nl

Kerkelijk bureau

Steenbokstraat 86, 6531 TH Nijmegen
Postbus 31406, 6503 CK Nijmegen
Tel. 06 - 298 114 14 (dinsdag 10 - 12 uur)
e-mail: kerkelijkbureau.pgn@hetnet.nl

College van Kerkrentmeesters

Aanwezig in het Kerkelijk bureau op
dinsdag 10-12 uur: tel. 06 - 298 114 14
Correspondentie: bij voorkeur per mail
kerkrentmeesters.pgn@kpnmail.nl
Penningmeester: Yvonne Sans
Bank: NL74 INGB 0008 2451 43 t.n.v.
Prot.Gem. te Nijmegen, in NIJMEGEN

Collectebonnen: boek 50 euro of een
meervoud over naar rekeningnummer
NL74 INGB 0008 2451 43 t.n.v.
Prot.Gem. te Nijmegen, in NIJMEGEN
o.v.v. 'Collectebonnen'

Diaconaal bureau

Maranathakerk (zaal 4)
Steenbokstraat 86, 6531 TH Nijmegen
Geopend ma, di, do: 09.00 - 13.00 uur
tel. 06 - 426 945 14, e-mail:
administratie@kerkinactie-nijmegen.nl
Rekeningnr: NL52 INGB 0000 9026 39
t.n.v. Protestantse diaconie Nijmegen

Voor diaconale hulpvragen:

tel. tel. 06 - 426 945 of
diaconie@pkn-nijmegen.nl

Werkgroepen

- Beheer: beheer@pkn-nijmegen.nl
- Communicatie:
communicatie@pkn-nijmegen.nl
- Diaconie: diaconie@pkn-nijmegen.nl
- Inspiratie: inspiratie@pkn-nijmegen.nl
- Jeugd & Jongeren:
jeugd@pkn-nijmegen.nl
- Liturgie & Eredienst:
eredienst@pkn-nijmegen.nl
- Pastoraat:
pastoraat@pkn-nijmegen.nl

Colofon

**Over & Weer is het kerkblad van de
Protestantse Gemeente
Nijmegen/Landwijk**

Wilt u kopij aanleveren?

Kopij voor het volgende nummer uiterlijk
zondag 26 oktober aanleveren via:
over&weer@kerkinactie-nijmegen.nl
Dit nummer verschijnt 11 - 14 november.

U kunt Over & Weer ook digitaal lezen:
[www.pkn-nijmegen.nl/communicatie/
over-en-weer](http://www.pkn-nijmegen.nl/communicatie/over-en-weer)

Adreswijzigingen en opzeggingen:

tel. 06 - 29811414, dinsdag 10-12 uur
e-mail: kerkelijkbureau.pgn@hetnet.nl

Geen Over & Weer ontvangen?

Neem dan contact op met de redactie
via mail of tel. 06 - 426 945 14.

Medewerkers:

Sabine Schols (vormgeving / redactie),
Cor Sikkens (fotografie)

Over & Weer rekeningnummer:

NL04 INGB 0000 1264 36
ten name van Prot. Gem. te Nijmegen

Druk en verzending:

Editoo (Arnhem)

Algemene adressen

Maranathakerk

Steenbokstraat 86, 6531 TH Nijmegen
www.pkn-nijmegen.nl/

Koster: Willem van Tilburg,
tel: (024) 355 45 20, e-mail:
koster@maranathakerk-nijmegen.nl

Bereikbaarheid pastoraat

Hendrik Jan Bosman,
tel: (024) 354 1133 / 06 - 413 613 27
e-mail: hendrik.jan.bosman@gmail.com

Ontmoetingskerk

Meijhorst 70-33, 6537 EP, tel. 344 39 56
www.ontmoetingskerk.net
secretariaatpgn@ontmoetingskerk.net

Bespreking kerkruimtes:

via de website (zoek op 'zaalbeheer')

Bereikbaarheid pastoraat

Zie pag. 'Nieuws vanuit de vierplekken'

Auto-ophaaldienst: Annelotte de
Bruijn, autodienst@pkn-nijmegen.nl
of tel. 06 - 816 282 93

Kleine Bartholomeüskerk

Nieuwe Holleweg 2, 6573 DX Beek-
Ubbergen

Bereikbaarheid pastoraat

Jeanette van der Zande
e-mail: jvanderzande8@upcmail.nl
tel. 06-253 073 69

Oecumenische Studentenkerk

kerkgebouw: Erasmuslaan 9a
ds. Marieke Fernhout, tel. (024) 361 91
88 (algemeen) mobiel: 06 - 234 366 53
e-mail: marieke.fernhout@ru.nl
website: www.ru.nl/studentenkerk

Luthers Zuid Nederland

kerkgebouw: Prins Hendrikstraat 79
Coördinatie: prof. dr. em. M. Matthias
e-mail: mmatthias@pthu.nl

Pompestichting

ds. Bauk Zondag, tel. (024) 35 27 600 /
mobiel: 06 - 229 875 97
e-mail: b.zondag@pompestichting.nl

Radboudumc

ds. Anneke de Vries,
mw. Jocelyn van Nieuwenhuijzen,
e-mail: anneke.devries@radboudumc.nl
tel. (024) 361 33 20

Canisius Wilhelminaziekenhuis

ds. Andrea Visser, tel. (024) 365 86 69
e-mail: andrea.visser@cwz.nl

Stichting Kalorama

Daniëlla Martina
tel. (024) 684 77 77

Stadskerk Nijmegen

Ron Visser
e-mail: info@stadskerknijmegen.nl

Data kopijsluiting 2025

- nr 8 - zondag 26 oktober
- nr 9 - zondag 30 november

Alles wat nodig is om samen een inspirerende kerkgemeenschap te zijn, was voelbaar en merkbaar op de startzondag 7 september. Zie pagina 12 voor een verslag.

Bidden

'Zou het veel helpen?' Met enige scepsis kan de vraag klinken. Als het gaat over bidden. Voor gezondheid, genezing, zorgen, vrede. Wekelijks komt een klein clubje samen in de Stevenskerk. Op vrijdag van 12.30-13.00 uur is er het Conventry-gebed, een bidstonde voor de vrede. Maar ook de gebeden die staan opgetekend in het voorbedeboek worden niet vergeten. Zou het veel helpen?

Onze tijd is vaak nogal bezig met nuttigheid. Het moet wel helpen! Als je iets doet, moet er een meetbaar effect zijn. Ook bidden wordt zo wel aan wetenschappelijk onderzoek onderworpen. Voor zover mij bekend nooit met doorslaggevend resultaat.

RONDGAAND

Bidden gaat misschien minder om meetbaar effect, dan om een manier van leven. Om betrokkenheid, om een levenshouding. Om stem geven, en om in actie te komen. Bidden is niet: onze zorgen bij God over de schutting te gooien. Bidden is meer: zorgen in Gods hand leggen. Maar die handen, zijn ook wijzelf!

Bidden is kracht vinden om tegen de klippen op moed en vertrouwen te houden. En om daar verantwoordelijkheid voor te nemen. Om daarin boven onszelf, boven wanhoop, machteloosheid, ook tegen scepsis in, zicht te blijven houden op de belofte van God.

'Zou het veel helpen,' is geen vraag aan God, maar aan onszelf.

Ds Wouter Slob